

**OPETTAJAN / VALMENTAJAN TULEE OLLA ITSE
"LIEKEISSÄ", JOTTA OPPILAS SYTTY
INTOKIPINÖISTÄ ROIHUUN!**

KÄRSÄMÄEN KUNTA, YRITTÄJYYSKASVATUSSTRATEGIA 2020-2022

Yrittäjyyskasvatus on osa jokapäiväistä koulutyötä. Se sisältyy yleissivistävän koulutuksen opetussuunnitelmien perusteisiin ja ammatillisen koulutuksen tutkintovaatimuksiin. Tavoitteet ja sisällöt linkittyvät kaikkiin oppiaineisiin sekä nivoutuvat koko koulun toimintakulttuuriin. Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteena on edistää yksilön kykyä muuttaa ideat toiminnaksi yhdessä muiden kanssa toimien. Se sisältää luovuuden, innovaatiokyvyn ja riskinoton, samoin kuin kyvyn suunnitella ja johtaa toimintaa tavoitteiden saavuttamiseksi. Tällöin ei puhuta vain yrittäjäksi kasvattamisesta, vaan tavoitteena on kokonaisvaltainen asenteiden, taitojen ja elämännhallinnan kehittäminen. Se tukee opiskelua, arkielämää ja työntekoa. Tällöin oppilaiden kokemukset yrittäjyydestä ovat avain oivaltamiseen oman tulevaisuuden mahdollisuuksista. Yrittäjyyskasvatus sisältyy kaikkiin oppiaineisiin. www.edu.fi.

Pohjois-Pohjanmaan nuoret ovat rohkeita osaajia, jotka haluava rakentaa asuinympäristöstään maailman parhaan paikan elää ja tehdä töitä yrittäjämäisesti tai yrittäjänä kansainvälisyyttä unohtamatta. Yrittäjyyskasvatuksessa kehittyvät yrittäjyys- ja työelämätaidot, joita tulevaisuudessa tarvitaan. Esimerkkeinä ovat myönteinen asenne tulevaisuuteen, kokeilujen ja kokemusten kautta yhdessä tekemisen riemu, rohkeasti omien ja toisten mahdollisuuksien huomaaminen ja osaamisen vahvistaminen, yhteistyötaitojen ja Oy Minä Ab:n johtaminen, kotimaisten ja kansainvälisten verkostojen rakentaminen ja hyödyntäminen, uuden liiketoimintaosaamisen aikaansaaminen ja yritysten perustaminen. Oppilaitosten kumppaneina ovat muun muassa yritykset, kunnat, seurakunnat, järjestöt ja yhteisöt. Tulevaisuuden osaajalta odotetaan luovaa ja soveltavaa ajattelua, jatkuvaa osaamisensa kehittämistä sekä elämännhallintataitoja. Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategisten tavoitteiden ytimet kiteytyvät kolmeen osaan; jokaisessa on sitä jotakin, rohkeita kokeiluja yhdessä onnistuen sekä yhdessä olemme enemmän. www.minunpolkuni.fi.

Varhaiskasvatuksessa rohkaistaan lasta luottamaan omiin kykyihinsä, kannustetaan ratkaisemaan haasteita ja toimimaan erilaisissa tilanteissa. Tavoitteena on vuorovaikutteinen ja kannustava ilmapiiri, jossa voi erehtyä turvallisesti. Perusopetuksen luokissa 0-6 yrittäjyyskasvatus painottuu jo yhteiskunta-, talous- ja työelämä tietoihin ja – taitoihin, yhteistoiminnallisuuteen, yritteliäisyyteen ja aloitekykyyn, vastuullisuuteen, innovatiivisuuteen ja luovuuteen sekä itsetuntemukseen. Perusopetuksen luokkien 7-9 aikana jatketaan työelämä- ja yrittäjyystaitojen kehittämistä. Innostetaan tulevaisuuteen ja oman polun löytämiseen. Kannustetaan rohkeasti näkemään mahdollisuuksia ja kokeilemaan rohkeasti oman mukavuusalueen ulkopuolisia asioita. Lukiossa painopisteinä ovat aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä. Aloitteellisuus, yhteistyö, vastuullisuus, vaikuttamis- osallistumis- ja työkokemukset arviointineen ovat yrittäjyyskasvatuksen keskeisessä osassa. Lisätietoja löytyy Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelmasta 2016–2020. www.minunpolkuni.fi.

KÄRSÄMÄEN KUNTA, YRITTÄJYYSKASVATUSSTRATEGIA 2020-2022

YRITTÄJYYSKASVATUS PERUSOPETUKSESSA

Kärsämäen perusopetuksessa toteutetaan yrittäjyyskasvatusta perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Varhaiskasvatus

Yrittäjyys- ja työelämätaidot kehittyvät lasten omien vahvuuksien ja erilaisuuden tunnistamisella ja ymmärtämisellä, positiivisen palautteen avulla sekä lapsen mielenkiinnon ja luovuutta edistävän toiminnan havaitsemisella, jota hyödynnetään ohjauksessa. Myös kannustaminen sekä yhteiseen vastuunottoon ohjaaminen lisäävät tarvittavia taitoja. Harjoitellaan vuorovaikutusta ja ongelmanratkaisutaitoja. Oppimisympäristöt pyritään järjestämään lapsilähtöisesti ja yrittäjyyskasvatusopetus tapahtuu ilolla. Käytössä ovat erilaiset projektit, tarinat, esitykset ja leikit. Teemme vierailuja ja otamme vastaan vieraita. Näiden avulla huomioidaan esimerkiksi erilaisia yhteiskunnallisia ympäristöjä ja ammatteja. Ylläpidämme yrittävää kulttuuria asettamalla tavoitteita, yrittämällä uudestaan ja uudestaan, lisäämällä omatoimisuutta ja auttamalla kaveria.

1-2 luokat

Yrittäjyys- ja työelämätaidot lisääntyvät omien ja kaveritaitojen löytämisellä ja vahvistamisella, ryhmässä toimimisen taitojen opettelulla sekä erilaisten ryhmäkokoonten käyttämisellä, omaehtoisen toiminnan mahdollistamisella, työpistetyöskentelyllä, tapahtumien järjestämisellä muille oppilasryhmille ja yhteistoiminnallisen oppimisen harjoittelulla. Käytämme myös erilaisia peli-, satu-, leikki- ja temppuratatunteja. Oppimisympäristöinä ovat oma luokka, koulun tilat ja erilaiset vierailukohteet. Yrittävää kulttuuria rakennetaan vastuunottamisella omasta oppimisesta, kavereiden kannustamisella, ryhmän jäsenen aktiivisella käyttäytymisellä sekä KiVa-koulun ja NY-ohjelman (Minä + Sinä = Me) avulla. Oma asuinympäristöä tuodaan tutuksi esimerkiksi haastattelemalla läheistä ihmistä ja hänen elämäntarinaansa sekä kertomalla haastattelun tulokset luokassa. Yrittäjän päivänä 5.9. keskitytään myös Hyvät tavat – teemaan.

3-4 luokat

Yrittäjyys- ja työelämätaidojen harjaannuttamista jatketaan esimerkiksi vahvistamalla olemassa olevia vahvuuksia sekä löytämällä uusia. Opetellaan työelämätaitoja muun muassa monialaisten oppimiskokonaisuuksien avulla. Oppimisympäristöt toteutetaan oppijälhtöisesti monipuolisia oppimismenetelmiä käyttäen ja tulevaisuuden uskoa ylläpitäen. Yrittävää kulttuuria rakennetaan hankkimalla ajankohtaista tietoa yrittäjyydestä, kantamalla vastuuta omasta oppimisesta sekä tavoitteellisesta oman tulevaisuuden suunnittelusta.

KÄRSÄMÄEN KUNTA, YRITTÄJYYSKASVATUSSTRATEGIA 2020-2022

Keinoina käytetään muun muassa NY-ohjelman Pikkuyrittäjät ja Mitä ihmiset tekevät -materiaalia, lasten maatalousnäyttelyä, yrittäjän päivää 5.9., yrittäjävierailuja, jouluavajaisia, myyjäisiä, kone- ja metsäpäiviä, markkinoita, omaan kuntaan ja palveluihin tutustumisia. Yrittäjän päivänä 5.9. keskitytään myös Hyvät tavat – teemaan.

5-6 luokat

Yrittäjyys- ja työelämätaitoja vahvistetaan mahdollistamalla oppilaiden toimintaa koululla esimerkiksi erilaisten tapahtumien järjestämisessä ja roolien jakamista ryhmässä vaikkapa kuukausittain. Samalla löytyvät myös omat vahvuudet eri tehtäviin. Oppimisympäristöt löytyvät monialaisten oppimiskokemusten sekä yhteisten teemapäivien takaa. Oppilaat osallistuvat yhteiskunnan, talouden, työelämän ja yrittäjyydenoppimiskokonaisuuteen Yrityskylä vierailun yhteydessä. Yrittävän kulttuurin rakentamisen peruspilarina toimii myönteinen asenne erilaisia työtehtäviä kohtaan. Järjestämme tapahtumia esimerkiksi myyjäisiä sekä arpajaisia, joiden yhteyteen liitetään pankkiasiat. Tapahtuman suunnittelussa opetellaan jo hinnoittelua ja tehdään suunnitelma rahan käytöstä. Käymme tutustumassa yrityksiin ja julkisiin palveluihin muun muassa kunnan virastot ja laitokset. Haastattelemme läheisen ammattia ja työn vaatimuksia. Rakennetaan erilaisia projekteja käyttäen esimerkiksi ilmiöoppimista hyväksi. Yrittäjän päivänä 5.9. keskitytään myös Hyvät tavat – teemaan.

7-9 luokat

Yläluokilla jatketaan yrittäjyys- ja työelämätaitojen kehittämistä. Innostetaan oman jutun löytämiseen huomioiden harrastukset ja kiinnostuksen kohteet. Laajennetaan yhteiskunta- ja taloustietämystä ja opetellaan oman talouden hallintaa. Työssä oppiminen nousee merkittävään asemaan kuten myös jatko-opinnot sekä omalle paikkakunnalle työllistyminen jatko-opintojen jälkeen. Käydään läpi, mihin yrittäjyys- ja työelämätaitoja tarvitaan, opetellaan edelleen hyviä tapoja sekä elämänhallintaa, tuetaan itsetuntoa, kannustetaan kokeilemaan ja ottamaan pieniä riskejä osana oppimista. Rakennetaan osaamisportfolioita, laajennetaan mahdollisesti TET- ja TOP- aikoja. Oppimisympäristöinä toimivat muun muassa oma oppilaitos, TET ja TOP – paikat, Sumpmila, mahdollinen osuuskunta. Yrittävän kulttuurin rakentamisessa on tärkeä pitää tavoitteet ja visio kirkaana, toiminta on avointa ja läpinäkyvää, omaa ja toisten työtä arvostetaan, otetaan vastuuta tekemisestä, hiotaan vuorovaikutustaitoja, laajennetaan yhteistyötä ja kokeillaan erilaisia tapoja toimia. Annetaan aikaa ja järjestetään tarvittaessa pienryhmäohjausta. Oppilaat ja henkilöstö käyttävät tietoisesti yrittävää kulttuuria; asenne kohdalleen ja usko omaan onnistumiseen.

KÄRSÄMÄEN KUNTA, YRITTÄJYYSKASVATUSSTRATEGIA 2020-2022

7-luokalla kehitetään opiskelutaitoja, etsitään unelma-ammattia, vahvistetaan vahvuuksia, kartoitetaan oppimistyyli, tutustutaan koulutusjärjestelmään, käydään päivän kestäväällä TET-jaksolla, syyslukukaudella 4H-järjestö pitää oman elämänhallinnasta tunnin, tutustutaan uusiin kavereihin syksyn ryhmäytymispäivänä ja pidetään KiVa-tapahtumia. Yrittäjän päivänä 5.9. keskitytään Hyvät tavat – teemaan. Laitetaan omia töitä näytteille. Osallistutaan Taitaja9-kilpailuihin.

8-luokalla jatketaan tutustumista eri koulutusaloihin ja ammatteihin sekä suomalaiseen työelämään, hahmotellaan omaa koulutusala, tehdään yritys- ja kouluvierailuja, pidetään viikon mittainen TET-jakso, JOPO-luokalla TOP-jaksoja, valinnaisaineina on mahdollisuus ottaa Yrittäjyys- tai Elämänhallintakurssi. Vuoden aikana 4 H-yhdistys pitää yrittäjyydestä ja kesätyöllistymisestä sekä pankkiasioista oppitunnit. Syksyllä yrittäjän päivänä 5.9. pyritään järjestämään matka suurehkoon yritykseen ja keväällä esikurkistetaan toisen asteen oppilaitokseen. Osallistutaan Taitaja 9-kilpailuihin, joul- ja kevättapahtumiin, markkinoihin, myyjäisiin, arpajaisiin, retkiin, Nouta kisoihin. Laitetaan omia töitä näytteille.

9-luokalla oman jatkokoulutuspolun löytäminen ja koulutukseen hakeutuminen, koulutus- ja yritysvierailut, kunnan ja valtion työpaikkoihin tutustuminen, TET-jaksot (kaksi viikkoa) sekä TOP-jaksot (JOPO, PR), Sumpila-yrityksen pyörittäminen, työelämäasiat (suomalainen työelämän, yrittäjän arki, työsuhde, palkkaus, rahoitus, työnhaku, työnhaun asiakirjat), tukioppilastoiminta, kesätyö, syksyllä mahdollisten Nuori yrittäjyys – yritysten perustamiset. Myös Ysien häät -juhla ja luokkaretket tuovat oman panoksensa toimintaan. 4H-järjestö pitää syksyllä tunnin yrittäjyydestä ja keväällä järjestetään perinteinen Työelämän ajokortti. Yrittäjän päivänä 5.9. kutsutaan vierailija tai pidetään toiminnallinen yrittäjyyspäivä. Myös ammattiyhdistystoiminnan / opiskelijajärjestöjen (Lukiolaisten liitto, SAKKI) työn tunnetuksi tekeminen on opetussisällössä. Osallistutaan Taitaja 9-kilpailuihin ja tukioppilaat ottavat vastaan tulevat 7-luokkalaiset. Omaa taloutta käsitellään NY-ohjelman (Menestyksen avaimet - Oma talous hallussa) avulla. Laitetaan omia töitä näytteille. Kartoitetaan luokkaretkirahastoa esimerkiksi puuhapäivien ja muiden tapahtumien, kahvitusten, myyjäisten ja arpajaisten avulla. Kortit kuntoon (työturva, hygieniapassi, ensiapu). Pidetään yhteyttä paikalliseen Yrittäjähdistykseen. Osallistutaan Yrityskylän tuottamiin palveluihin, joita tarjotaan 9-luokkalaisille eli työelämän ja talouden peliarenalla yhdeksäsluokkalaiset johtavat tiimeinä yritystä kansainvälisten markkinoiden pyörteissä.

KÄRSÄMÄEN KUNTA, YRITTÄJYYSKASVATUSSTRATEGIA 2020-2022

YRITTÄJYYSKASVATUS LUKIOSSA

Kärsämäen lukiossa otetaan käyttöön uudet opetussuunnitelmat elokuussa 2021. Ne laaditaan Opetushallituksen marraskuussa 2019 julkaisemien lukion opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Uudistus tuo lukioihin lisää työelämälähtöisyyttä ja yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Tukea löytyy osoitteesta <https://yesverkosto.fi>.

Lukion yrittäjyyskasvatuksen tavoitteena on opastaa opiskelijoita osallistuvaan, vastuuntuntoiseen ja kriittiseen kansalaisuuteen. Opiskelija oppii tuntemaan yrittäjyyden eri muodot, mahdollisuudet ja toimintaperiaatteet sekä ymmärtää työn merkityksen yksilölle ja yhteiskunnalle.

Lukion aikana opiskelijat suunnittelevat ja järjestävät erityispäiviä: vanhojen tanssit (markkinoidaan myös yleisölle), potkiaiset, penkkarit ja liikuntapäiviä. Opiskelijakunta kehittää lukion toimintaa ja osallistuu mahdollisuuksien mukaan erilaisten teemapäivien pitämiseen, vanhempainiltojen kahvituksiin, vierailuihin, erilaisiin yhteiskunnallisiin tapahtumiin, peli- ja liikuntatempauksiin.

Yrittäjyyskasvatusteema korostuu lukiossa useissa eri oppiaineissa. Yhteiskuntaopin taloustiedon kurssilla opiskelijat osallistuvat yrittäjyysviikkoon ja perehtyvät laajasti talouselämän perusteisiin. Opinto-ohjauksessa tutustutaan TET-päivänä työelämään ja kursseilla yrittäjyyteen ja eri ammatteihin. Vuosittaisella opintoretellä tutustutaan mahdollisuuksien mukaan yrityksiin. Talousmatematiikan kurssilla lasketaan erityisesti laina-, verotus- ja rahaliikenteen laskuja sekä käydään vierailulla pankissa. Viestintää käsitellään äidinkielen kursseilla. Vieraiden kielten kursseilla voidaan käydä läpi yrityksiin, yrittäjyyteen ja työelämään liittyviä tekstejä ja opiskella työhön liittyvää sanastoa. Lisäksi harjoitellaan työhakemuksen ja CV:n (perinteinen, video) laatimista sekä simuloidaan työhaastattelutilanteita konkreettisesti.

Opiskelijoille tarjotaan yrittäjyyskursseja. Mahdollisuus NY-yritystoimintaan (NY Vuosi yrittäjänä). Ylläpidetään yhteistyötä paikkakunnan yrittäjien kanssa mahdollisuuksien mukaan, esimerkiksi TET-päivä ja yrittäjyysviikko.

Järjestetään kansainvälisten opiskelijoiden kanssa yhdessä erilaista toimintaa. Ohjataan opiskelijoita löytämään jatkokoulutuspaikka / yrityspalvelujen piiriin (Nihak). Hankitaan tarpeen mukaan yrityskummi aloittavalle opiskelijayrittäjälle esimerkiksi paikallisen yrittäjyhdistyksen kautta.

KÄRSÄMÄEN KUNTA, YRITTÄJYYSKASVATUSSTRATEGIA 2020-2022

MUUTA

Aineenopettajille TET-päiviä / viikko opettamansa alan yrityksissä. Opettajille yrittäjämentori esimerkiksi yrittäjäyhdistyksestä.

Kasvatetaan työelämäpainotteisesta opetusta esimerkiksi ottamalla käyttöön useampi työelämäviikko 8- ja 9- luokilla. Kohderyhmänä pääasiassa ammatillisiin opintoihin suuntaavat oppilaat. Oppilas tutustuu erilaisiin työympäristöihin ja eri aloihin, saa positiivisia kokemuksia työelämästä, kohottaa itseluottamusta, kehittää erilaisia taitoja esimerkiksi suunnitelmallisuutta, aikataulujen hahmottamista sekä tilannetajua. Työelämäpainotteisuus ohjaa oppilasta mielekkään jatko-opiskelupaikan valinnassa. Työelämäjaksot suunnitellaan yhdessä oppilaan, huoltajan ja aineenopettajien kanssa. Jaksot sisältävät ohjausta, työelämävalmennusta, vierailuja ja työssäoppimisjaksoja. Oppilas saa viikoksi tehtävät, jotka tulee palauttaa viikon jälkeen. Onnistunut viikko antaa mahdollisuuden osallistua seuraavalle työelämäjaksolle.

Suomen yrittäjät – yrittäjien oma järjestö; www.yrittajat.fi, www.nuoretyrittajat.fi

Opinkirjo; www.opinkirjo.fi

Perheyritysten liitto; www.opetin.fi, www.perheyritys.fi

4H; www.4h.fi/yritys

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto; www.mtk.fi/oppimateriaali, www.metsapuhuu.fi

Elinkeinoelämän keskusliitto, nuorisohankkeet; www.ek.fi

Nuori Yrittäjyys, Yrittäjyyskasvatuksen työkirja opettajille, rehtoreille ja työelämän yhteistyökumppaneille; <http://nuoriyrittajyys.fi/nuori-yrittajyys/>

Yrittäjyyskasvatuksen mittaristo™. Mittaamalla kehityt.

<https://developmentcentre.lut.fi/muut/mittaristo/>

Miltä tulevaisuuden työmarkkinat näyttävät? www.youtube.com, 24.10.2017

Uraohjausmies www.youtube.com, 27.8.2017

Millaiset ovat tulevaisuuden jakelutiet? – Tulevaisuuden ammattilaiset dokumenttisarja www.youtube.com, 28.4.2016

Tulevaisuuden taidot www.youtube.com, 28.10.2019

KÄRSÄMÄEN KUNTA, YRITTÄJYYSKASVATUSSTRATEGIA 2020-2022

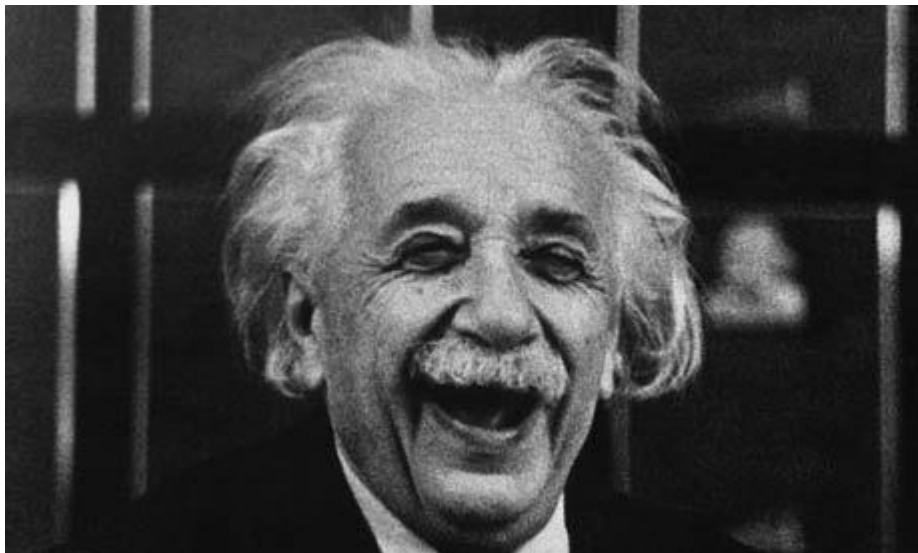
Tietoa itseohjautuvaan opinto- ja urapolkujen luomiseen sekä osaamisidentiteetin rakentamiseen. www.osata.fi

Tietoa tulevaisuusohjauksesta sekä yksilöohjaukseen ja ryhmätyöskentelyyn sopivia tehtäviä, jotka tukevat tulevaisuusajattelua. www.tulevaisuusohjaus.fi

Tulevaisuus ei tule – se tehdään. Minkälaista tulevaisuutta sinä teet? www.tulevaisuuspaiva.fi

Osaaminen 2035 Osaamisen ennakointifoorumin ensimmäisiä ennakointituloksia, OPH, 2019:3. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/osaaminen_2035.pdf

Nuorten tulevaisuuskuvat 2067 Näkökulma suomalaisen yhteiskunnan kehittämiseksi. Tulevaisuuden tutkimuskeskus, TUTU e-JULKAISUJA 6/2017, Turun yliopisto. https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/147452/eTutu_6-2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Elämä on, kuin polkemista pyörällä. Tasapainon ylläpitämiseksi on vain pysyttävä liikkeessä.
www.historianet.fi